

Jacques Adam*

Praxis teorije v psihoanalizi: etično vprašanje

Problem razmerja med teorijo in prakso se že od nekdaj postavlja tudi v psihoanalizi. To vprašanje, ki je značilno za znanstveni diskurz in je torej epistemološkega reda, ni bilo nikoli zares načeto, dokler ni Lacan prestavil poudarka na področje etike. Lacan, ki je to formuliral v izrazih praxis teorije v psihoanalizi, je to postavil za enega od stebrov ustanovitve svoje Šole leta 1964: tretja sekcija, »Recenzija Freudovskega polja, Etika psihoanalize, ki je praxis njene teorije«.¹

Leto 1964 je za Lacanovo poučevanje pomembno leto, saj gre za leto njegovega izobčenja iz IPA in za konec dolgega konflikta med IPA in Lacanom, ki je zadeval natanko njegovo psihoanalitično prakso. Gre tudi za trenutek, ko da svojemu seminarju naslov *Štirje temeljni koncepti psihoanalize*, medtem ko je celih deset let obravnaval bolj tehnične in klinične predmete, z izjemo VII. seminarja, ki obravnava natanko etiko psihoanalize, kar je presenetljiv izraz, če pomislimo, da ni o etiki psihologije ali psihiatrije skoraj nikoli govora. Zanimivo je videti tudi to, da se v Lacanovem diskurzu izraz »koncept« pojavi istočasno kot izraz »dejanje« [*acte*], ki označuje utemeljitev njegove nove šole: »Ustanovni akt« [*Acte de fondation*]. Pojavi se torej naslednje vprašanje: ali ni v načinu približevanja vprašanju psihoanalize kot znanosti politično ozadje? In torej priložnost, da govorimo o razmerju med teorijo in prakso v psihoanalizi na novi način. Opozorimo spotoma, da razlog za konflikt med Lacanom in IPA ni bilo vprašanje, ki bi se nanašalo na teorijo psihoanalize, temveč predvsem vprašanje, ki je zadevalo prakso, njegove »kratke« seanse (oziroma seanse variabilne dolžine) in ostale načine ravnanja, ki so tedaj polnili kroniko standardiziranega miljeja IPA. Na tej podlagi lahko domnevamo, da so ostali analitiki lacanovsko teorijo nezavednega, strukturiranega kot neka govorica, bodisi zlahka sprejeli bodisi je ostala dokončno nerazumljena in naposled popolnoma zavržena. Kot da bi se lahko naporna vprašanja, ki zadevajo teorijo in koncepte v psihoanalizi, zdela nepomembna in nekoristna za samo psihoanalitično prakso.

73

¹ J. Lacan, »Acte de fondation«, v: *Autres écrits*, Seuil, Pariz 2001.

* Psihoanalitik, AME PŠFLP, psihoanalizo prakticira in poučuje v Parizu.

Pomembno je torej, da se izraze *praxis*, koncept in dejanje postavi v njihov zgodovinski kontekst. Tu se je mogoče sklicati na eksistencializem, saj je bila filozofija dejanja še vedno prisotna v duhu časa, vse dokler ni štafete prevzel strukturalizem. V ustanovnem aktu Pariške freudovske Šole leta 1964, ki je sicer kratek tekst, se izraz »*praxis*« pojavi kar sedemkrat. Na primer: »analitična *praxis* mora dobiti svoj status v znanosti.«² *Praxis* tu pomeni več kot preprosto »prakso« in nakazuje poseben način razmerja do teorije. Ali še: »*praxis* teorije«, ki jo terjajo konjekturane znanosti (se pravi znanosti, ki niso eksaktne znanosti znanstvenega diskurza), da bi se izognile »političnemu odklonu, ki narašča z iluzijo univerzalnega pogojevanja.«³ Tu gre torej za vprašanje ideologije.

Lacan z Althusserjem

Leta 1964 Lacan zatrdi, da tudi če je psihoanalitična teorija znanstvena, njena praksa zato še ni preprosta aplikacija te teorije, ki bi bila tudi sama znanstvena, pač pa ideološki razmik, ki je za, če lahko tako rečemo, »naravo« psihoanalize nepogrešljiv, nalaga govor o »*praxis* teorije«, v kolikor hočemo drugače govoriti o običajnem vprašanju razmerij teorije in prakse, kakršnega srečamo v znanosti. To vprašanje, ki je spravljal v zadrego pred-lacanovske analitike, torej pokrije izraz »etike«: »Etika psihoanalize, ki je *praxis* njene teorije«,⁴ pravi »Ustanovni akt«. Izraz *praxis* ima očitno althusserjanski pridih. V tem obdobju je Althusser dejansko kazal določeno strast do psihoanalize in do Lacana ter trdil, da teorije psihoanalize absolutno ni bilo mogoče proizvesti brez opore na historični materializem. Seveda to ni bila Lacanova pozicija, vendar se je treba spomniti, da je prav Althusser povabil Lacana, naj nadaljuje svoj seminar na *École normale supérieure*, medtem ko je sam Althusser takrat pisal pomemben članek, ki je zaznamoval obdobje: »Freud in Lacan«.⁵ Althusser v njem poudari, da zahvaljujoč Lacanu sedaj obstaja avtentična teoretska praksa psihoanalize, in sicer natanko v toliko, v kolikor je slednjemu uspelo psihoanalizo ločiti od njene reakcionarne ideologije, v katero se je skoraj pogreznila po drugi svetovni vojni. Lacan je dejansko omogočil, da se naredi korak naprej od tega, kar je izpostavil Politzer,

² J. Lacan, »Acte de fondation«, v: *Autres écrits*, str. 232.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*

⁵ L. Althusser, »Freud in Lacan«, prevedel Samo Tomšič, v: *Problemi*, XLVIII, št. 6-7/2010, str. 5-36.

namreč da se je bila psihoanaliza zato, ker uporablja preveč abstraktne koncepte, nesposobna dvigniti na znanstveni nivo, ki ima konkretno vrednost.

Kar zadeva razmerja med teorijo in prakso, Lacan zagotovo ne bi ugovarjal tem Althusserjevim trditvam, ki ustrezajo znanstvenemu statusu psihoanalize, ki ga je hotel Lacan precizirati, da bi takrat vzpostavil delovanje svoje Šole. Navedimo samega Althusserja:

Če je psihoanaliza znanost, saj je znanost o nekem posebnem objektu, potem je znanost tudi v skladu s strukturo vsake znanosti: poseduje teorijo in tehniko (metodo), ki omogočata spoznanje in preoblikovanje njenega objekta v specifično prakso. Tako kot v vsaki izoblikovani avtentični znanosti, praksa ni absolut znanosti, temveč teoretsko podrejen moment; moment, kjer teorija, ki je postala metoda (tehnika), stopi v teoretski (spoznanje) ali praktični (zdravljenje) stik s svojim lastnim objektom (nezavedno).⁶

In Althusser doda: pred Lacanom teorija analitične prakse sploh ni obstajala. Vprašanje je v tem, kako izvesti prehod od praktične resnice, se pravi resnice, ki se udejanja, do teorije te resnice oziroma njenega koncepta, in za Lacanov postopek se mu zdi, da na to zahtevo k sreči odgovarja. Tako Althusserja kot Lacana zanima resnica prakse, resnica v praksi, ki je vprašanje, ki si ga tisti, ki prakticirajo eksaktne znanosti, ne morejo postaviti, razen če bi sprejeli trpljenje kot pravo »subjektivno dramo«.⁷ Za Althusserja je lahko bila sama teorija praksa in praxis njene teorije se je udejanjila v poučevanju filozofije. Za Lacana je poučevanje psihoanalize možno na osnovi psihoanalitične prakse, s čimer postane poučevanje, ki je popolnoma odmaknjeno od preprostega prenosa znanj (»Psihoanaliza nas nauči to, ... kako jo poučevati.«⁸).

Do določene mere lahko torej primerjamo Lacanov in Althusserjev prispevek k načinu vpeljave vprašanja resnice v znanost. Althusserjeva pozicija je nesporno bolj politična in ustreza temeljem prakse njegove teorije, ki jih je mogoče izraziti takole: filozofija je za mišljenje to, kar je razredni boj za Zgodovino. In

⁶ L. Althusser, »Freud in Lacan«, str. 16.

⁷ Cf. J. Lacan, »Znanost in resnica«, v: *Spisi*, Društvo za teoretsko psihoanalizo, Ljubljana 1994, str. 318.

⁸ J. Lacan, »La psychanalyse et son enseignement«, v: *Écrits*, Seuil, Pariz 1966, str. 437–438.

po analognem sklepu,⁹ rekoč, da je psihoanaliza za nezavedno to, kar je filozofija za mišljenje, zdrsnemo v poskus politizacije Lacanovega postopka, ki je v nekem trenutku očaral nekatere od njegovih učencev. Vendar pa to zagotovo ni bila opcija, ki bi bila lastna samemu Lacanu, za katerega pravo vprašanje, ki se vpisuje v njegov »radikalni projekt«, sega od »Ali je psihoanaliza znanost?« do »Kaj je znanost, ki vključuje psihoanalizo?«¹⁰ Kar je način, kako ostane Lacan zvest Freudu in postavi vprašanje razmerij med teorijo in prakso ne le v tehničnih izrazih, temveč tudi v etičnih izrazih, in to zunaj sleherne ideološke reference: nobene *Weltanschauung*, nobenega miselnega sistema sveta! Tu se stališči Lacana in Althusserja ločita. Psihoanaliza ni »miselni sistem«, kot bi radi verjeli nekateri.

Dekonceptualizirana psihoanaliza

Kaj je torej psihoanaliza, če jo razumemo izhajajoč iz njenega znanstvenega in etičnega temelja? Odgovor je odvisen od pomena, ki ga damo izrazu koncept: še zlasti tedaj, ko govorimo o praksi in o tehniki, ko torej na določen način evociramo neko »veščino« [*savoir faire*], ki pa seveda ne zadošča, saj je treba vedeti, na katere koncepte se nanaša praksa, od kod dobiva svojo legitimnost, pri čemer pa je treba vedeti tudi to, da nepoznavanje teorije in konceptov ne preprečuje poslušanja kot tudi ne zdravljenja.

Od Lacanovega seminarja o etiki psihoanalize (1960) dalje je zdaj dobro znano, da se etična razsežnost psihoanalize opira na koncept užitka. Toda onstran deontologije etika psihoanalize napotuje tudi na pojem odgovornosti v psihoanalizi, zaradi česar je treba torej govoriti o psihoanalitičnem »dejanju« v njegovi logiki in v njegovem paradoksu. Morda si ni nemogoče zamisliti, da koncept dejanja, da dejanje kot koncept v lacanovskem analitičnem korpusu zdaj omogoča drugačno obravnavo starega vprašanja o razmerju med teorijo in prakso v psihoanalizi. Tako da se lahko zdaj staro in napačno znanstveno debato, ki izha-

76

⁹ Ta sklep je predstavil Jean-Claude Milner, ki sicer upravičeno izpostavi, da če rečemo, da je A za B to, kar je C za D, potem dejansko ničesar ne povemo ne o A ne o B ne o C in ne o D in torej suspendiramo vprašanje statusa praxis v polju psihoanalize (intervencija 23. oktobra 2010 na popoldnevni reviji *Quid pro quo*, v zvezi z njegovim delom *L'arrogance du présent, regards sur la décennie 1965-1975*, Grasset, 2009).

¹⁰ J. Lacan, »Compte rendu du séminaire *Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse*«, v: *Autres écrits*, str. 187.

ja iz Freudovih scientističnih zahtev, s katerimi so se borili prvi pionirji, zaključili. In to predvsem na ravni pedagoškega zastavka, ki je pred Lacanom načenjal in pronicaval v vprašanje formacije analitikov in si prizadeval, da bi se to vprašanje razumelo kot način kvazi znanstvenega prenosa.

V tem smislu je treba opozoriti, da vprašanje razmerij med teorijo in prakso pravzaprav ne prinaša nič novega. Leta 1922 je Freud svojim učencem predlagal delo, ki naj bi bilo na koncu plačano (vendar naposled plačila ni bilo) in ki je zadevalo razmerje med analitično tehniko in teorijo. Naloga naj bi v prvi vrsti preučila, »v kolikšni meri je tehnika vplivala na teorijo in v kolikšni meri druga drugo podpirata oziroma si vzajemno škodujeta«. ¹¹ S tem izhodiščem Rank in Ferenczi napišeta četrto poglavje dela, ki je bilo sicer napisano z dvema peresoma in objavljeno v Nemčiji leta 1924. Vendar pa sta naposled oba priznala svojo zadrego, da bi ta problem obravnavala na pertinenten način.

Mimogrede pripomnimo, da je sam Freud objavil svoja predavanja o tehničnih problemih psihoanalize med leti 1908 in 1918. Ustanovitev IPA sicer sega že v leto 1910, se pravi da je preteklo kar nekaj časa preden so se lotili vprašanja, ki je bilo za tisti čas, ko je bila psihoanaliza v Evropi že dobro vzpostavljena, zelo pomembno. Freudova priporočila glede tehnike so pravzaprav zelo minimalistična in lahko bi pričakovali pomemben razmah metodoloških in teoretično-praktičnih vprašanj. Vendar se to ni zgodilo in samemu Freudu je bilo nerodno, ko je Ferenczi v dvajsetih letih načel ideje o aktivni tehniki, ki mu jo je Freud najprej odsvetoval, nato pa v njej našel določen interes. Toda ob branju tega dela naposled postane očitno, da tisto, kar je tem pionirjem psihoanalize povzročalo težave, ni bilo nič drugega kot novi koncepti, s katerimi je Freud na osnovi svoje prakse bogatil psihoanalizo, predvsem koncepta ponavljanja in gona smrti. In sicer v tolikšni meri, da naposled zatrdijo – kar ima za njihove naslednike nedvomno veliko posledic –, da je bil v trenutku, ko so o tem pisali, prisoten prevelik interes za »teoretizacijo« v polju psihoanalize in da je bilo treba zdaj uravnotežiti to težnjo in dati večji poudarek njenim bistveno praktičnim vidikom. Očitno zelo pragmatično obnašanje prvih analitikov je mogoče nedvomno pojasniti z dejstvom, da jih je bistveno in zagotovo zelo iskreno zanimal predvsem terapevtski učinek psihoanalize (kar je njihova koncepcija odgovornosti). Čeprav so se nedvomno zavedali pomembnosti novih in težavnih Freudovih konceptov, so si že-

¹¹ S. Ferenczi in O. Rank, *Perspectives de la psychanalyse*, Payot, Pariz 1994.

leli, da se njihova veljavnost okrepi v njihovi praksi, ne da bi jih hoteli primerjati z obkrožajočimi diskurzi, od katerih so se freudovski koncepti odmikali. To omejeno stališče je bilo v najstrožjem post-freudovskem kontekstu (da ne govorimo o reichovskih, rankovskih ipd. odklonih) nedvomno izvor struje *ego-psychology*, katere psevdo epistemologija je vodila v etiko človekove prilagoditve realnosti njegovega okolja in družbi njegove dobe.

V nasprotju s tem pa je pri Lacanovem spraševanju po znanstvenosti psihoanalize, ki je postavljena na osnovi problema statusa njenega objekta in statusa resnice, na delu prevlada teorije nad prakso. In Lacan je psihoanalitično teorijo nadaljeval in bogatil v svoji vrnitvi k Freudu s poudarjanjem pomena neizogibnih konceptov, ki jih je psihoanaliza potrebovala, da bi ubežala temu, da se njena epistemologija pogrezne v filozofsko omalovaževanje. Psihoanaliza, kot pravi Lacan, je bila kot pojav novega znanstvenega dejstva oziroma dogodka, ki formalno zanika staro strukturo razmerja med subjektom in objektom. Ta pojavitev novega dejstva je tisto, o čemer je Michel Foucault govoril v izrazih »vpeljave diskurza«. ¹² Medtem ko Lacan, poučen s svojo prakso, ugotavlja, da je bilo dejansko najslabše, kar se je zgodilo analitičnemu gibanju in diskurzu, ki ga je podpiral, avtentično zavračanje nezavednega, nekakšna nasilna »averzija« psihoanalitikov v zvezi s pojmom nezavednega, kolikor nezavednega niso znali umestiti na njegovo pravo mesto in zato tudi sami niso znali prepoznati svojega točnega in pravega položaja glede na nezavedno. »Položaj nezavednega«, kot pravi eden od njegovih člankov (iz leta 1964, predelava Kolokvija iz leta 1960¹³), izpostavi natanko to skrb, da bi psihoanalitike zopet postavil na tirnice nezavednega. Da bi problem transferja v praksi oddaljil od njegovega odklona v izrazih čustvenosti in problem interpretacije od njene hermenevtične slepe ulice, je Lacan potreboval topološko orodje in »iznajdbo« objekta *a*, da bi poudaril pomen konceptov v udejanjanju analitične prakse. Videli bomo, da je to proizvajalo krize znotraj same Šole, ki jo je hotel utemeljiti na temeljih, ki so v neposrednem stiku z nezavednim in niso izpeljani iz filozofske epistemologije za psihološko rabo.

78

Težava v zvezi z vprašanjem razmerja med teorijo in prakso se naposled navezuje na dva problema: prevlečenost novih in svežih freudovskih konceptov s

¹² M. Foucault, *Dits et écrits*, I. zv., Gallimard, Pariz 1994, str. 789.

¹³ J. Lacan, »Position de l'inconscient«, v: *Écrits*, str. 829–850.

scientizmom slabega kova in po drugi strani univerzitetna in pedagoška prevleka, ki je brezupno prisotna v terapevtski dobrovoljnosti psihoanalitikov. Tu se zopet srečamo z vprašanjem psihoanalize kot svetovnega nazora (*Weltanschauung*).

Analitična praksa ni le tehnično vprašanje. Odvisna je od moči in pertinence njenih teoretskih konceptov. »Spodkopavanje tehnike z njeno dekonceptualizacijo ne pozna meje.«¹⁴ To je po svoje izpostavil tudi Althusser, ki je dejal, da ni čiste tehnike, da ni tehnike brez teorije. In ko hoče biti neka tehnika čista tehnika, meji na ideologijo. Lacan se je tako z vpeljavo izrazov praxis teorije hotel izogniti ideološki utemeljitvi svoje Šole v korist strogo vzeto etični razsežnosti. Etični razsežnosti, ki sledi Spinozovi liniji, kjer »se mora resnična ideja skladati s tistim, kar je v njej mišljeno«.¹⁵ Lacan si je vedno prizadeval za idejo, ki bi ustrezala Stvari, za analizo, ki bi ustrezala nezavednemu, za identiteto diskurza z njegovimi pogoji. Ne gre več za to, da bi ugotovili, ali mora teorija ustrezati praksi oziroma obratno; gre zato, da obe ustrezata nezavednemu.

Nesporazumi rekonceptualizacije

Ker se je v očeh teoretskih divergentnosti, ki so se pojavile za časa Freudovega življenja in po njem, izkazalo, da predpostavka nujne koherence med prakso in teorijo ni najbolj zaželeno, je treba ugotoviti, kateri freudovski koncepti so se najbolj trdno upirali razpadu njihovega smisla oziroma omalovaževanju njihove moči, česar najočitnejša posledica je bila razpršitev praks. Za Lacana med te koncepte sodi transfer (koncept, ki »najbolj izpostavi svojo identiteto s samo stvarjo«), in sicer zaradi »heglovske robustnosti svoje konstitucije«.¹⁶ Vendar se včasih zgodi, da negotovosti in nesporazumi vztrajajo.

79

Analitično izkustvo ima dva konca: vstop in izstop iz analize, med katerima se odvija zdravljenje. Interpretacija in transfer sta dve točki, na katerih se prekrivata tehnika in teorija. Transfer je psihoanalitični koncept, medtem ko za interpretacijo to ne velja. Kaj je torej na primer s problemom preliminarnih razgovo-

¹⁴ J. Lacan, »Vodenje zdravljenja in načela njegove moči«, v: *Spisi*, str. 199 [popravljen prevod].

¹⁵ J. Lacan, »Propos sur la causalité psychique«, v: *Écrits*, str. 154. (*»Idea vera debet com suo ideato convenire.«*)

¹⁶ *Ibid.*

rov, ki so za Lacana bistveni¹⁷ za analitično prakso? V imenu katere teorije? Ali gre tu le za vprašanje tehnične vednosti? Preliminarni razgovori so dejansko namenjeni temu, da subjekta vpeljejo v analitični diskurz. Freudu in tudi Lacanu so torej lahko očitali taktiko razdelitve na več delov. Vendar gre bolj za neko prisilo. Prvo srečanje s pacientom se odvija pod okriljem nekakšne svobode, ki bi nas lahko navedla k temu, da bi mislili, da je govor prost. Vemo, da tisto, kar bo izrečeno, ne bo drugega kot užitek subjekta, ki govori. In vemo tudi, da je ta cilj, namreč cilj govora, ki bi bil popolnoma prost, absolutno nemogoče doseči, vendar pa mora subjekt vseeno ubogati temeljno pravilo analitičnega zdravljenja, čeprav se ga ni mogoče držati. Subjekt mora torej najti svojo lastno pot med tako imenovano svobodo govora in prisilo govorjenja [*dire*]. V tem je učinkovitost temeljnega pravila, ki zastopa ta specifični dozdevek, ki subjektu omogoča predvsem, da ugotovi, da je reči vso resnico [*vérité-toute*] nemogoče. Seveda tu še ne gre za interpretacijo, temveč le za preliminarnost temu diskurzu, v katerega je analitik, ki uteleša ta dozdevek, postavljen v položaj tistega, za katerega se predpostavlja, da ve, ali obstaja možen odgovor v pričo tistega, za katerega se predpostavlja, da govori vso resnico. To gibanje ima neko ime, sproži namreč transfer, se pravi situacijo, ko je analitik postavljen na mesto enigmatičnega objekta, na mesto objekta, ki je priklican v pozivu h govorjenju, se pravi to, kar je v resnici potlačeni užitek, ki je bil pozabljen za rečenim. Vidimo, da se vprašanje interpretacije logično povezuje z vprašanjem transferja, ki je mnogo več kot zgolj abstraktni koncept, gre namreč za praktični koncept, za nekakšno orodje. Njegova napačna raba, se pravi raba, ki se ne navezuje na teoretski korpus, ki pojasni njegovo učinkovitost, je lahko nekatere analitike vodila k napakam, ki so hujše od preprostega pomanjkanja veščine [*savoir-faire*], namreč k zavzemanjem institucionalnih stališč, ki so postavila pod vprašaj samo doktrino, v kateri je Lacanova Šola pognala svoje korenine, da bi postavila na preizkušnjo nova funkcioniranja, ki so za prenos psihoanalize nujna, zlasti prehod.

80

Spomladi leta 1963, nekaj mesecev pred Lacanovim izobčenjem, sta Piera Aulagnier in Jean-Bertrand Lefèvre-Pontalis predstavila Francoskemu združenju za psihoanalizo poročilo z naslovom »Razmišljanja o delovanju in ravnanju v nju-

¹⁷ J. Lacan, *Séminaire, Le savoir du psychanalyste*, predavanje 2. decembra 1971, neobjavljeno. »V analizo ni mogoče vstopiti drugače kot s preliminarnimi razgovori.«

nem razmerju do analitičnega transferja«. ¹⁸ Na podlagi velikega števila kliničnih primerov in s pomočjo številnih teoretskih referenc sta avtorja tega poročila podvrгла preizkusu definicije klasičnih kliničnih izrazov *acting-out* in prehoda k dejanju [*passage-à-l'acte*] in jima naposled podelila natanko nasprotni pomen od tistega, ki ga je že dolgo zagovarjal Lacan, zlasti v svojem seminarju o tesnobi, na katerem sta aktivno sodelovala tudi oba poročevalca. ¹⁹ Na predavanju 20. marca 1963 je tako Lacan Pieri Aulagnier pojasnil, da bi mu zadoščalo, če bi se obrnila na tabelo, ki jo je sestavil na podlagi Freudovega teksta *Inhibicija, simptom, tesnoba*, da bi uporabila izraza *acting-out* in prehoda k dejanju v njunem pravilnem pomenu: *acting-out* je na stičišču zadržanosti in nemira, prehod k dejanju pa v preseku zadrege in razburjenja. Gre za afekte, ki so razvrščeni na lestvico težav in premikov na tabeli »Inhibicija, simptom, tesnoba«.

Piera Aulagnier se je odmaknila od tega pristopa in za določitev *acting-out* uporabila izraz »dejavni transfer«, medtem ko naj bi prehod k dejanju ustrezal temu, čemur ponavadi pravimo *acting-out*. Iz tega je sledila določena klinična zmeda, ki je razkrila predvsem to, v kolikšni meri sta oba avtorja poročila zapostavila upoštevanje objekta *a* v okviru transferja. Nekoliko let kasneje, potem ko je konstruiral in zapisal mateme diskurza, je Lacan pripomnil, da njegovi učenci, ki so bili ujeti v zmedo univerzitetnega diskurza, v kateri se je kopalo tedanje Francosko združenje za psihoanalizo, niso znali zapopasti pravega smisla njegovih konceptov. Oziroma so jih, ker so jih hoteli predstaviti kot koncepte, ki so jih sami izumili, uporabili v napačnem smislu. ²⁰ Ne moremo se izogniti primerjavi z vprašanjem plagiranja, v zvezi s katerim je Lacan izpostavil natanko Kristovo tehnično napako v zdravljenju in *acting-out* »Moža svežih možganov«.

Od *acting-out* Piere Aulagnier leta 1963 (poročilo, ki se glede na Lacanovo poučevanje umika k »dejavnemu transferju«) do njegovega prehoda k dejanju leta 1969 (njegov izstop iz Pariške freudovske Šole v trenutku, ko naj bi se le-ta vključila v funkcioniranje prehoda), je preteklo šest let Lacanovega seminarja: *Štirje temeljni koncepti psihoanalize... »Objekt«... »Analitično dejanje«*. Drugače rečeno, poudarek na primatu konceptov v psihoanalizi in njihovega vpliva na

¹⁸ »Réflexions sur l'action et l'agir dans leur relation au transfert analytique«, Société Française de Psychanalyse, Dnevi pomladi 1963, tisk Jacques Dupont. Nekomercialna publikacija, namenjena izključno članom in učencem SFP, Pariz 1963.

¹⁹ J. Lacan, *Le séminaire, livre X, L'angoisse*, Seuil, Pariz 2004.

²⁰ J. Lacan, »Radiophonie«, v: *Autres écrits*, str. 406.

prakso. Primat koncepta objekta in njegov pomen v okviru koncepta transferja, katerega označevalec je Lacan na novo definiral kot premestitev označevalca in ne kot gibanje ponavljanja afektov.

Vprašanje dejanja pred Lacanom ni bilo nikoli konceptualizirano. Ali lahko rečemo, da je »dejanje« ime za novi koncept, ki v enem samem in istem izrazu povzema problematiko razmerja med teorijo in prakso v psihoanalizi? Kaj je analitični koncept? To je izraz, ki pokaže, da deluje teorija v analitičnem polju kot orodje.²¹ Kot orodje za prakso. Analitična teorija je sama struktura našega orodja in je kot taka nepogrešljiva za to, da vemo, kaj počnemo. V tem so skratka etične koordinate analitičnega dejanja, ki jih je treba razumeti kot praxis teorije. Etika orodja pod pogojem, da uporabljamo koncepte: psihoanaliza, konceptualna umetnost!

Prevedla Ana Žerjav

²¹ J. Lacan, »Discours de conclusion au Congrès de l'AFP«, Aix en Provence, 23. maj 1971, Lettres de l'AFP, št. 9, december 1972.